

Asia: VN/1453/2025

Lausuntopyyntö pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Ministeriö

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi tässä

-

LAUSUNTO

-

Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

1) Huomioita pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman taustalla olevista vaihtoehtoisista skenaarioista (suunnitelman luku 2)

-

2) Huomioita toimialakohtaisista etenemisvaihtoehdoista (suunnitelman luku 3)

-

3) Huomioita kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien kehitysnäkymistä (suunnitelman luku 4)

-

4) Puuttuuko suunnitelmassa kuvattujen kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien joukosta joku keskeinen menetelmä (suunnitelman luku 4)?

-

5) Muita huomioita pitkänaikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Työ- ja elinkeinoministeriö on 7.11.2025 pyytänyt lausuntoa pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta. Ympäristöministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma perustuu suoraan ilmastolakiin, jonka mukaan tällainen suunnitelma on laadittava kerran kymmenessä vuodessa. Vuonna 2022 säädetyn ilmastolain mukaan ensimmäinen pitkän aikavälin suunnitelma on laadittava vuoden 2025 loppuun mennessä. Ilmastolakiin sisältyy tarkemmat vaatimukset suunnitelman tarkoituksesta sekä sisällöstä. Suunnitelmassa tulee tarkastella päästöjen ja nielujen kehittymistä seuraavien 30 vuoden aikajaksolla eri skenaarioiden perusteella. Lisäksi suunnitelmassa on tarkoitus käsitellä kehitykseen vaikuttavia muutostekijöitä mm. teknologian alalla. Skenaarioiden avulla voidaan tarkastella erilaisia kehityspolkuja, joiden taustalla olevat lähtöoletukset poikkeavat toisistaan riittävän paljon, jotta syntyy eroja skenaarioiden kehityspoluissa tarkasteltavien parametrien osalta.

Nyt lausunnolla oleva suunnitelmaluonnos perustuu Kansallisen energia- ja ilmastopolitiikan uudet toimet ja skenaariot (KEITO) hankkeessa laadittuihin skenaarioihin. Hankkeessa on kehitetty neljä skenaariota, joiden avulla on saatu aikaiseksi keskenään erilaisia tulevaisuudenkuvia päästö- ja nielukehityksen osalta. Skenaarioiden lähtöaihiot on kehitetty hankkeen tutkijoiden piirissä, mutta niitä on sen jälkeen jatkjalostettu vuorovaikutuksessa eri sidosryhmien kanssa.

Suunnitelmaluonnoksen mukaan skenaariot ovat luonteeltaan ääriskenaarioita siinä mielessä, että jokaisessa on painotettu selvästi joitakin seikkoja selvien erojen aikaansaamiseksi. Luonnoksessa painotetaan selkeästi, ettei skenaarioiden tarkoituksena ole esittää todennäköisiä kehityskulkuja, vaan niiden tehtävänä on osoittaa miten eri painotuksilla laaditut skenaariot eroavat toisistaan varsinkin ns. lopputulosten osalta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että skenaarioiden väliset erot korostuvat ajan myötä. Keskeisinä muuttujina skenaarioiden varioinnissa ovat arvot, normit ja niiden muuttuminen sekä kuvaannollinen sääntelyn ja markkinavetoisuuden tasapaino.

Ympäristöministeriö pitää suunnitelmaluonnoksen skenaarioperhettä onnistuneena. Sen avulla on selvästi osoitettavissa, että skenaarioiden taustalla olevat oletukset vaikuttavat kehitykseen erityisesti pitkällä aikavälillä. Näin ollen skenaarioiden kiinnostavuus koskee erityisesti vuosien 2040 ja 2050 tavoitteiden saavuttamista. Skenaarioiden avulla ei ole yhtä mielekästä tarkastella selvästi lähempänä olevaa vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitetta ja sen saavuttamista, sillä tarkoituksena on tuoda suunnitelmassakin todetun mukaisesti mahdollisten yhteiskunnan kehityksen ja teknologioiden kehityskulkujen kartoitus tulevan ilmasto- ja energiapolitiikan valmistelun ja valintojen taustaksi. Hiilineutraaliustavoite ja siihen liittyvät toimet kuuluvatkin selkeästi laadittavana olevien keskipitkän aikavälin suunnitelmien piiriin.

Skenaariotarkastelu olisi ympäristöministeriön käsityksen mukaan voinut hyötyä siitä, että globaalin toimintaympäristön muutostekijät olisi sisällytetty laajemmin skenaarioiden oletuksiin. Sellaiset muutostekijät olisivat esim. protektionismin voimistuminen ja ilmastomuutoksen eteneminen oletettua nopeammin. Vuonna 2014 valmistuneessa Low Carbon Finland 2050-hankeessa yhtenä

skenaariona oli ns. pysähdysskenaario, joka tarkoitti eräänlaista ilmastokriisiä. Kun katsotaan pitkää aikaväliä, ilmastomuutoksen vaikutukset ja riskit korostuvat olennaiseksi tekijäksi ilmasto- ja energiapolitiisessa päätöksenteossa, mikä tulisi huomioida.

Arvojen ja normien muutokset ovat yhtenä ajurina skenaarioiden erojen taustalla. Ympäristöministeriön käsityksen mukaan jää kuitenkin hieman epäselväksi, kuinka vahvasti skenaarioissa vaikuttaa kuluttajien käyttäytymisen muutokset. Nämä ovat olennaisia erityisesti joissakin sektoritarkasteluissa kuten liikenteessä ja asumisessa, joiden osalta valinnoilla on merkitystä päästökehityksen kannalta.

Suunnitelmaluonnoksessa on tarkasteltu myös voimassa olevan EU-sääntelyyn perustuvan taakanjakosektorin ja maankäyttösektorin kehitystä. Tältä osin ympäristöministeriö toteaa, että EU:n ilmastosääntely näiden sektoreiden osalta on vielä epävarma puhuttaessa vuoden 2030 jälkeisestä ajasta. Tämä tarkoittaa, että sektorimäärittelyihin voi tulla sellaisia muutoksia, joiden vuoksi ei ole mielekästä arvioida esim. taakanjakosektorin kehitystä vuoteen 2050 asti.

Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota siihen, ettei sopeutumista ole kovin syvällisesti tarkasteltu osana skenaarioita. Sopeutumistoimien merkitys kasvaa kuitenkin erityisesti pitkällä aikavälillä. Ilmastomuutoksen nopeus vaikuttaa myös sopeutumistarpeeseen, jonka takia sopeutumistarve olisi erilainen eri skenaarioissa, jos niiden taustalla olisi myös ilmastomuutos yhtenä muuttujana. Sopeutumispolitiikasta ja sen näkymistä on kuitenkin lisätty yleisteksti suunnitelmaluonnokseen. Sopeutumisen tarkastelu kuuluu ilmastolain mukaan pitkän aikavälin suunnitelman sisältövaatimuksiin.

Tämän lisäksi vaikutusarvioita olisi hyvä sisällyttää kattavammin suunnitelmaan, jotta se toimisi katsauksena eri tulevaisuuden mahdollisiin kehityskulkuihin ja niiden yhteiskunnallisesti merkittäviin vaikutuksiin. Erityisesti eroavaisuudet eri skenaarioiden ympäristö- ja sosiaalisissa vaikutuksissa tulisi korostua muutoinkin, kuin pelkästään eroavaisuuksina kasvihuonekaasupäästöjen ja nielujen arvioissa. Lisäksi olisi hyvä tunnistaa tietyt ympäristöriskit, jotka liittyvät ilmastomuutoksen etenemiseen. Aihetta on sivuttu kappaleen 2.2.6 lopussa ja luvussa 3.7, mutta yksityiskohtaisempi arviointi skenaariokohtaisesti olisi hyödyllistä.

Ympäristöministeriön käsityksen mukaan pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma voisi hyötyä siitä, että siihen sisältyisi tiivistelmä. Yleisesti ottaen ympäristöministeriö pitää pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnosta asianmukaisesti valmisteltuna ja selkeänä kokonaisuutena.

Uski Veli-Matti
Ympäristöministeriö

Cederlöf Magnus
Ympäristöministeriö